Yükseltinin ve Yer Şekillerinin Haritada Gösterilmesi

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Renklendirme yöntemi:** Aynı yükselti ya da derinlikteki yerler aynı renkle gösterilir. Deniz seviyesinden yukarı doğru yeşil, açık yeşil, sarı, turuncu, açık kahverengi ve koyu kahverengi; deniz ve göllerde açık maviden koyu maviye geçiş derinliğin arttığını gösterir. **Kabartma yöntemi:** yükseltiler üç boyutlu maket olarak gösterilir; görme engelliler için de önemlidir.
- **Eş yükselti eğrisi (izohips):** Yükseltisi aynı noktaları birleştiren iç içe kapalı eğrilerdir; bu yöntemle çizilen haritalara **topoğrafya haritası** denir. İzohipsler birbirini kesmez (falez, şelale gibi dik yerlerde üst üste çizilebilir). Aynı izohips üzerindeki noktaların yükseltisi aynıdır; izohips aralığı haritanın tamamında aynıdır.
- En geniş halka en alçak, en dar halka en yüksek yeri gösterir (çukurlarda tersi). 0 m eğrisi **kıyı çizgisi**dir. Birbirini çevrelemeyen komşu iki izohipsin yükseltisi eşittir. **İzohipsler sıklaştıkça eğim artar, seyreldikçe azalır.** Büyük ölçekli haritalarda izohips aralığı küçüktür.
- **Eğim (%)** = (yükselti farkı ÷ yatay uzaklık) × 100 (ikisi de aynı birimde). **Profil:** İki nokta arasında ya da bir hat boyunca yer şekillerinin yandan görünüşünü, eğim ve yükseltiyi gösteren grafiktir; yol yapımı, hafriyat ve drenaj çalışmalarında kullanılır.
- **Yer şekilleri:** Zirve (doruk; nokta ya da üçgenle gösterilir), sırt (farklı yamaçları birleştiren yer), boyun (iki tepe arasındaki alçak yer), vadi (akarsu ya da buzulun oyduğu oluk), çukur/çanak (yüksek yerlerle çevrili alçak saha), falez (dalga aşındırmasıyla oluşan dik kıyı), delta (akarsu alüvyonlarının kıyıda birikmesiyle oluşan ova), şelale (eğim kırığında suyun yüksekten dökülmesi).

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. Yükseltileri aynı olan noktaların birleştirilmesiyle oluşturulan iç içe kapalı eğrilere ne ad verilir?

A) İzobar B) İzoterm C) İzohips (eş yükselti eğrisi) D) Profil E) Meridyen

2. Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) İzohipsler birbirini keser.
( ) 0 metre eğrisi kıyı çizgisidir.
( ) İzohipslerin sık olduğu yerlerde eğim fazladır.
( ) Aynı haritada izohips aralığı yerden yere değişebilir.

3 Yer şekillerini tanımlarıyla eşleştiriniz.
1. Boyun 2. Falez 3. Delta 4. Sırt 5. Çanak
a) Dalga aşındırmasıyla oluşan dik kıyı
b) İki tepe arasında kalan, çevresine göre alçak yer
c) Yüksek kesimlerle çevrili alçak saha
ç) Akarsu alüvyonlarının kıyıda birikmesiyle oluşan ova
d) Farklı yöne bakan yamaçları birleştiren yer

4 Renklendirme yöntemiyle çizilmiş bir fiziki haritada koyu kahverengi ile gösterilen yerler için ne söylenebilir?

A) Deniz seviyesine en yakın yerlerdir.
B) En derin deniz alanlarıdır.
C) Göllerin bulunduğu yerlerdir.
D) Yükseltisi en fazla olan yerlerdir.
E) Nüfusun en yoğun olduğu yerlerdir.

5 Aşağıdaki izohips haritasında A, B ve C noktalarının yükseltileri için hangi aralıkta olduklarını yazınız.

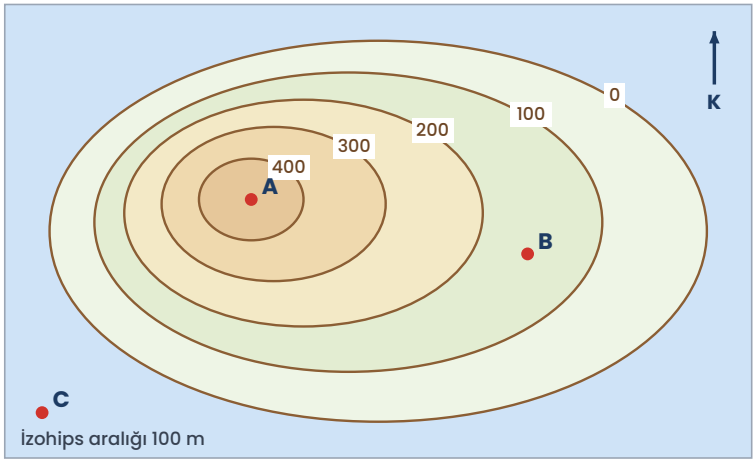

6 İzohips haritalarında zirve (doruk) nasıl gösterilir?

A) Nokta ya da üçgen sembolüyle
B) Mavi taramayla
C) Kesikli çizgiyle
D) Ok işaretiyle
E) Kare sembolüyle

7 Kabartma haritalarının önemi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) Yer şekillerinin algılanmasını kolaylaştırır.
B) Yükseltiyi sayısal olarak en kesin biçimde verir.
C) Görme engelli kişilerin haritaları öğrenmesine olanak sağlar.
D) Üç boyutlu yazıcılarla da üretilebilir.
E) Plastik malzemeyle maliyeti azalmıştır.

8 Boşlukları doldurunuz.
İzohipslerin birbirine yakın olduğu yerlerde eğim ....., uzak olduğu yerlerde eğim ..... . En geniş izohips halkası en ..... yeri gösterir.

9 Bir akarsuyun eğim kırığında suların yüksekten döküldüğü yer şekli hangisidir?

A) Delta B) Şelale C) Boyun D) Falez E) Çanak

10 Profil ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yer şekillerini kuş bakışı gösterir.
B) Yalnızca nüfus verisi için çizilir.
C) Ölçek içermez.
D) Yer şekillerinin yandan görünüşünü, eğim ve yükseltiyi gösteren grafiktir.
E) Renklendirme yönteminin diğer adıdır.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Bir topoğrafya haritasında A noktasının yükseltisi 450 m, B noktasının yükseltisi 150 m'dir. 1/50.000 ölçekli haritada iki nokta arası 6 cm ölçüldüğüne göre A-B arasındaki ortalama eğim yüzde kaçtır?

12 Aşağıdaki izohips haritasında tepenin hangi yamacı daha diktir? (Haritanın üstü kuzeydir.)

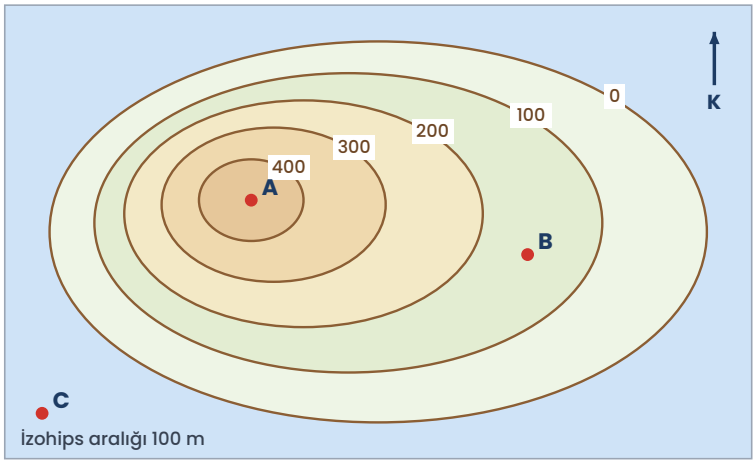

A) Doğu yamacı
B) Tüm yamaçlar eşit eğimlidir
C) Batı yamacı
D) Güneydoğu yamacı
E) Kuzeydoğu yamacı

13 Aşağıdaki profile göre K, L ve M noktalarını yükseltilerine göre büyükten küçüğe sıralayınız. Profildeki en yüksek noktanın yükseltisi yaklaşık kaç metredir?

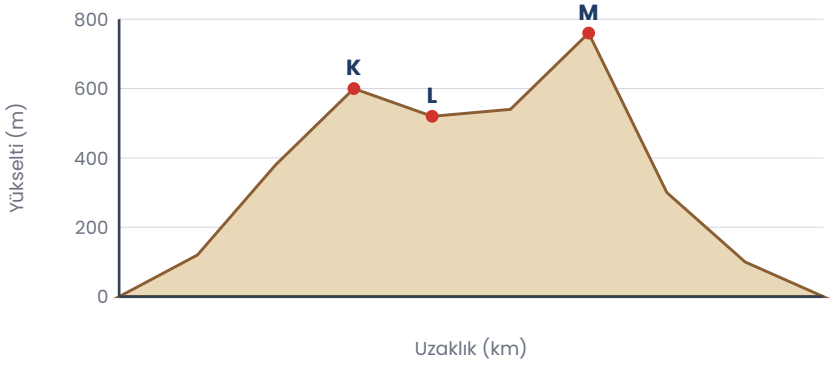

14 Aynı profile göre L noktası hangi yer şekline karşılık gelir?

A) Boyun (iki yükselti arasındaki alçak yer)
B) Zirve
C) Delta
D) Falez
E) Kıyı ovası

15 Büyük ölçekli bir topoğrafya haritasıyla ilgili
I. İzohips aralığı genellikle küçüktür (1, 5, 10, 20 m gibi).
II. Dar bir alanı ayrıntılı gösterir.
III. Küçük yer şekilleri daha kolay ayırt edilir.
yargılarından hangileri **doğrudur**?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

16 İki komşu izohips birbirini çevrelemiyorsa (yan yana iki ayrı tepe halkası gibi) bu izohipslerin yükseltisi için ne söylenebilir?

A) Farkı izohips aralığı kadardır.
B) Eşittir.
C) Birinin değeri sıfırdır.
D) Farkı iki izohips aralığıdır.
E) Karşılaştırılamaz.

17 Bir kara yolu projesi için mühendisler iki güzergâhın profillerini çıkarıyor. Profil çıkarmanın bu projeye sağlayacağı iki yararı yazınız.

18 Yükselti farkı 80 m olan iki nokta arasındaki yatay uzaklık 1,6 km'dir. Bu iki nokta arasındaki ortalama eğim yüzde kaçtır?

A) %0,5 B) %2 C) %5 D) %8 E) %50

19 Aşağıdaki yer şekillerinden hangisinin oluşumunda **dalga aşındırması** etkilidir?

A) Falez B) Delta C) Boyun D) Çanak E) Sırt

20 Renklendirme yöntemiyle çizilmiş bir haritada denizin açık maviden koyu maviye doğru renk değiştirmesi neyi gösterir?

A) Suyun sıcaklığının arttığını
B) Tuzluluğun azaldığını
C) Kıyıya yaklaşıldığını
D) Deniz seviyesinin yükseldiğini
E) Derinliğin arttığını

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Profile göre M noktası ile 8. kilometredeki nokta arasındaki ortalama eğim, K noktası ile başlangıç noktası (0 km) arasındaki ortalama eğime göre nasıldır?

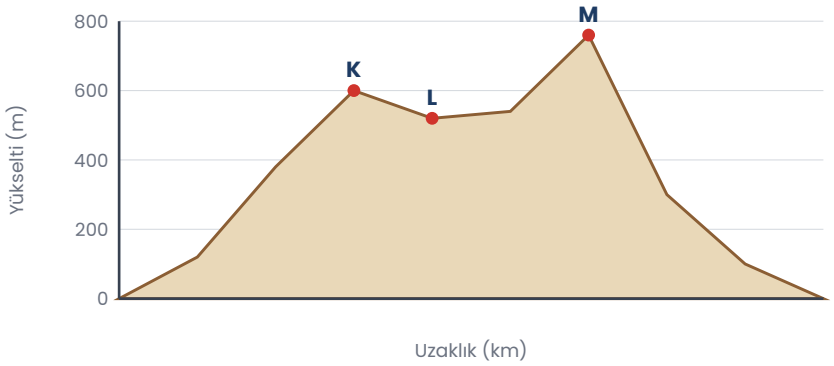

A) Daha azdır (%20'ye karşı %33).
B) Eşittir.
C) M tarafında eğim yoktur.
D) Daha fazladır (yaklaşık %33'e karşı %20).
E) Karşılaştırmak için ölçek gerekir, profil yeterli değildir.

22 Bir topoğrafya haritasında izohipslerin bir kıyı boyunca 0, 20, 40 ve 60 m eğrileri üst üste binecek kadar sıklaştığı görülüyor.
Bu kıyıda aşağıdaki yer şekillerinden hangisinin bulunması **en olasıdır**?

A) Delta B) Kumsal C) Kıyı ovası D) Çanak E) Falez

23 İzohips haritasındaki adaya göre
I. C noktasından A noktasına yürüyen biri sürekli yükselir.
II. Batı kıyısında deniz kenarı doğu kıyısına göre daha diktir.
III. A noktası adanın en yüksek kesiminde yer alır.
yargılarından hangileri **doğrudur**?

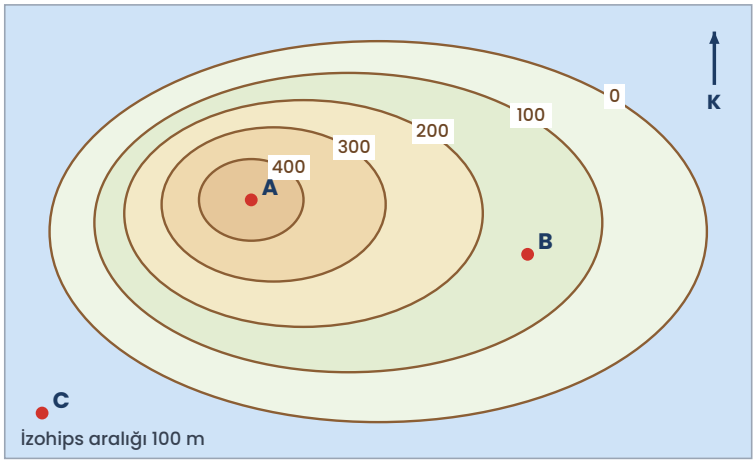

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 Bir tabiat parkında gözlem kulesi yapılacaktır. Topoğrafya haritası kullanılarak kule için en uygun yer nasıl belirlenir? İzohips özelliklerine dayanarak açıklayınız.

25 Aşağıdaki ölçeklerle çizilmiş topoğrafya haritalarından hangisinde izohips aralığının **en küçük** olması beklenir?

A) 1/100.000 B) 1/250.000 C) 1/25.000 D) 1/500.000 E) 1/1.000.000

26 Topoğrafya haritalarının kullanım alanlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Askerî harekât planlamasında kullanılır.
B) Madencilik ve inşaat mühendisliğinde kullanılır.
C) Doğa sporlarında yön bulmada kullanılır.
D) Ülkelerin nüfus artış hızlarını karşılaştırmak için kullanılır.
E) Şehir ve bölge planlamasında kullanılır.

27 Bir izohips haritasında bir alanda halkaların değeri içe doğru 300, 280, 260 m olarak azalıyor. Bu alan için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Bir zirvedir.
B) Çevresine göre alçak bir çukurdur (çanak).
C) Bir deltadır.
D) Bir faleztir.
E) Bir sırttır.

28 Bir vadi tabanı ile yamaçlarını gösteren topoğrafya haritasında izohipslerin "V" biçiminde kıvrıldığı görülür. V'nin ucu yükseltinin azaldığı yöne mi, arttığı yöne mi bakar? Akarsuyun akış yönü hakkında ne söylenebilir?

29 Yükselti farkı aynı olan iki yamaçtan birinde yatay uzaklık diğerinin iki katıdır. Bu yamaçların eğimleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yatay uzaklığı kısa olan yamacın eğimi iki katıdır.
B) Eğimleri eşittir.
C) Yatay uzaklığı uzun olan yamacın eğimi iki katıdır.
D) Kısa olanın eğimi dört katıdır.
E) Eğim yatay uzaklıktan etkilenmez.

30 Aşağıdakilerden hangisi renklendirme yöntemiyle çizilmiş bir haritadan **doğrudan** öğrenilemez?

A) Yükseltinin genel olarak arttığı yön
B) Denizin derinleştiği kesimler
C) Alçak ovaların yaklaşık yeri
D) Bir noktanın tam (kesin) yükseltisi
E) Yüksek dağlık alanların yaklaşık yeri

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**